

Bijlage 1: tabel met overzicht

Instrument	Startjaar	Budget 2010	Doel instrument	Is er onderzoek verricht naar de effectiviteit van het instrument?	Toelichting
Basispakket					
Module 1: Starten, groeien en overdragen					
<u>Borgstelling MKB (BMKB)</u>	1915	745 mln (garantie- verplichting)	De borgstelling midden- en kleinbedrijf vergroot de toegang van het MKB tot bankkrediet. De overheid staat voor een deel van de kredieten aan bedrijven garant als er onvoldoende zekerheidsdekking voor de bank aanwezig is.	- Geëvalueerd in <u>2005</u> door Bureau Bartels: Kamerstukken II, 2005/2006, 30300 XIII, nr. 74. - Vanwege de economische crisis ieder kwartaal een rapportage naar de Tweede Kamer. Evaluatie gepland in <u>2010</u> .	De bedrijven zijn van mening dat de regeling als een hefboom werkt voor het verkrijgen van bancaire financiering en waarden de regeling als zeer positief. De banken geven aan dat zij zonder de borgstellingsregeling geen – of duidelijk minder – krediet zouden hebben verstrekt. Bedrijven die een BMKB-krediet verkregen hebben presteren, relatief goed in economisch opzicht. Belangrijkste aanpassing is, naar aanleiding van de evaluatie van 2005, verdere stroomlijning door een betere aansluiting te realiseren op de gestandaardiseerde en geautomatiseerde kredietverleningsprocessen bij de banken en een flexibilisering van de voorwaarden. Voorts is het bereik van de BMKB als gevolg van de economische crisis in 2008 uitgebreid.
<u>Groefaciliteit</u>	2006	119 mln (garantie- verplichting)	De Groefaciliteit bevordert de investerings- en financieringsmogelijkheden van snelle groeiers, bedrijfsoverdrachten en het starten van een onderneming. Het instrument is een garantstelling.	Vanwege de economische crisis ieder kwartaal een rapportage naar Tweede Kamer. Evaluatie gepland in <u>2011</u> .	De groefaciliteit is als gevolg van de economische crisis verhoogd van 5 naar 25 mln euro voor private equity. Omdat de benutting mede als gevolg van de crisis achterblijft bij de verwachtingen is de groefaciliteit in december 2009 tijdelijk aangepast. Het risicoprofiel van de te accepteren aanvragen is verbreed en het maximale garantiebedrag is verhoogd.
<u>Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)</u>	2009 (crisis- pakket)	1 mrd (garantie- verplichting)	In het kader van de economische crisis is de groefaciliteit tijdelijk aangevuld met de Garantie Ondernemingsfinanciering. Dit betreft een garantstelling voor grote kredieten.	Vanwege de economische crisis ieder kwartaal een rapportage naar Tweede Kamer. Evaluatie gepland in <u>2010</u> .	Bij de GO is sprake van een snelle groei in het gebruik. Ten opzichte van het vorige kwartaal is de benutting van de GO met ruim 270% gestegen; de regeling raakt steeds beter bekend bij banken, adviseurs en bedrijven.
<u>Microfinanciering</u>	2009	0,7 mln	Microfinanciering in Nederland is een combinatie van coaching en krediet tot € 35.000. Met microkrediet kunnen kleine en startende ondernemers een bedrijf opstarten of uitbreiden. Het richt zich specifiek op ondernemers die niet door banken bediend worden. Coaching van de ondernemer maakt een belangrijk	- Ex-ante evaluatie in <u>2007</u> door McKinsey - Pilots worden actief gemonitord. - Evaluatie van 5 MF-ondernemerspunten in <u>2009</u> door McKinsey. Evaluatie van kredietpilots gepland in	McKinsey (2007) laat zien dat er potentieel jaarlijks 10.000 extra starters bij kunnen komen en dat de maatschappelijke baten ca. € 68.000 over de eerste drie jaar van een nieuwe onderneming kunnen zijn. Er is veel animo voor de huidige pilots, borgstellingsregeling en directe kredietverstrekking via Qredits. In 2009 zijn er circa 600 kredieten verstrekt en er zijn 35 MF-ondernemerspunten.

			onderdeel uit van het instrumentarium.	<u>2011</u> . Evaluatie gepland in <u>2015</u> .	McKinsey (2009) concludeert dat veel doelstellingen uit 2007 zijn gerealiseerd. Daarbij is bevestigd dat er inderdaad een markt is voor microfinanciering.
<u>Fiscale ondernemersfaciliteiten</u> (Belangrijkste regelingen zijn: Zelfstandigenaftrek; FOR, niet omgezet in lijfrente; en kleinschaligheids-investeringsaftrek)	2001 (invoering nieuwe belastingstelsel, sinds 1983 bestonden voor-gangers)	Ca. 3 mrd	De fiscale regelingen zijn gericht op het bevorderen van ondernemerschap en het stimuleren van investeringen door ondernemers.	In <u>2005</u> Geëvalueerd door EIM: Kamerstukken II, 2005/2006, 29949, nr. 56. Evaluatie gepland voor <u>2010</u> .	EIM concludeert dat de instrumenten voorzien in een behoefte en dat de effecten op het zowel het aantal ondernemers als het niveau van de investeringen aanzienlijk zijn. Afschaffing van de zelfstandigenaftrek zou bijvoorbeeld leiden tot 21% minder ondernemers en tot 33% minder investeringen door ondernemers. Deze effecten zijn zo groot, dat de fiscale ondernemersfaciliteiten ondanks hun forse kosten, als doelmatig worden bestempeld. Na aanleiding van deze evaluatie wilde het kabinet de meewerkaftrek afschaffen. Op verzoek van de TK is dat niet doorgegaan.
<u>Borgstelling Scheepsnieuwbouw</u>	2005	1 mrd (garantie-verplichting)	Verbeteren van het gelijke speelveld van bedrijven uit de scheepsbouwsector. Het betreft een garantstelling voor een deel van een krediet dat een scheepsbouwer betreft bij een bank (gedurende de bouw van een schip).	Nee, wel een intensief overleg tussen EZ en banken om de regeling te verbeteren.	In 2009 heeft er zeer intensief overleg plaats gevonden met Nederlandse banken, die er toe moet leiden dat begin 2010 een nieuwe voor de banken acceptabele regeling tot stand komt. Deze nieuwe opzet ligt nu bij de Europese Commissie voor.
<u>Veiligheid kleine bedrijven</u>	2009	10 mln	Financiële stimulans voor onderzoek kleine bedrijven naar mogelijk te nemen veiligheidsmaatregelen (de veiligheidsscan) en het daadwerkelijk nemen van veiligheidsmaatregelen financieel te stimuleren.	Nog te jong. Evaluatie gepland in <u>2010</u> .	De subsidie is enthousiast ontvangen door ondernemers. Het budget (21,5 mln) is volledig uitgeput. Hiermee zijn circa 3750 aanvragen gehonoreerd.
<u>Beroepsonderwijs in bedrijf</u>	2007	12 mln	Het instrument stimuleert samenwerkingsprojecten tussen onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven met als doel het praktijkleren te verbeteren.	In <u>2009</u> geëvalueerd door Berenschot.	In 2009 is een tussenevaluatie uitgevoerd door Berenschot. Berenschot oordeelt positief over de resultaten en doelmatigheid van de regeling: zowel onderwijsinstellingen als bedrijven zijn van mening dat de regeling bijdraagt aan het versterken van de relatie tussen scholen en bedrijven, en daardoor aan het verbeteren van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt. Er zijn inmiddels 69 lopende projecten met een bereik van circa 7200 leerlingen.
<u>TechnoPartner</u>	2003	29 mln	Verbeteren ondernemingsklimaat voor technostarters (pioniers op het gebied van innovatie) en hen te stimuleren om een onderneming te starten.	Een review door Bureau Bartels in <u>2007</u> Evaluatie gepland in <u>2011</u> .	Bureau Bartels concludeert dat de bekendheid van TechnoPartner (en haar regelingen) onder partijen die zich bezighouden met technostartersinitiatieven als goed te bestempelen valt en dat TechnoPartner een duidelijke meerwaarde heeft voor technostarters (initiatieven). Deze meerwaarde

			Verder stimuleert TechnoPartner kennisinstellingen en bedrijfsleven om technostarters te begeleiden.		bestaat met name uit het 'op de kaart zetten' van het belang van technostartersbeleid, het aanbieden van instrumenten om hieraan een impuls te geven en het versterken van de onderlinge samenwerking, afstemming en doorverwijzing van technostartersinitiatieven.
<u>Onderwijs en ondernemerschap</u>	2007	30 mln	Programma om de aandacht voor ondernemerschap in het onderwijs te vergroten. Onder een Centre of Entrepreneurship worden samenwerkingsverbanden van universiteiten en hogescholen met het bedrijfsleven verstaan met als specifiek doel ondernemerschap/ondernemende houding van studenten te stimuleren.	In <u>2010</u> geëvalueerd door EIM.	Er zijn inmiddels 6 Centres of Entrepreneurship gerealiseerd. Daarnaast zijn er 28 netwerken voor ondernemerschapsonderwijs opgezet met in totaal 285 partners. EIM oordeelt positief over de resultaten. De betrokken onderwijsinstellingen besteden meer aandacht aan ondernemerschap en zijn in de meeste gevallen op weg om ondernemerschapsonderwijs te verankeren. De gepercipieerde effecten laten zien dat de regeling meer ondernemend gedrag en/of een meer ondernemende houding weet uit te lokken bij leerlingen/studenten. Binnen het hoger onderwijs constateren heeft een op de vijf studenten momenteel een bedrijf en nog eens 19% is bezig met het opzetten van een bedrijf. Bovendien zijn alle betrokkenen enthousiast over de O&O-projecten.
Module 2: Innoveren					
<u>Eurostars</u>	2008	2,5 mln	Specifiek gericht op hightech MKB bedrijven (als trekker van een project) met als doel het stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking in de uitvoering van innovatieve onderzoeksprojecten.	Nog te jong. Evaluatie gepland in <u>2011</u> .	
<u>Innovatiekredieten</u>	2008	48,1 mln	Het innovatiekrediet is een rentedragende lening met cofinanciering voor ontwikkelingsprojecten waaraan risico's zijn verbonden die voor financiering niet of onvoldoende terecht kunnen op de kapitaalmarkt.	Nog te jong. Evaluatie is gepland in <u>2011</u> .	Het instrument is vormgegeven aan de hand van evaluaties, interactie met marktpartijen en ervaringen met voorgangers zoals het Uitdagingskrediet en andere financieringsinstrumenten. Daaruit bleek ondermeer dat er solide theoretische gronden bestaan voor ondersteuning met innovatiekrediet en dat innovatiekredieten voorzien in een duidelijke behoefte van de markt.
<u>Innovatie Prestatie Contracten (IPC)</u>	2007	20 mln	Innovatievermogen MKB-bedrijven vergroten door hen te stimuleren om op meerjarige basis samen te werken.	In <u>2009</u> is een monitoringsrapportage uitgebracht (zie hiervoor de publicatie 'Kennis maken, kennis delen'). Evaluatie gepland in <u>2010</u> .	De regeling loopt nog te kort om concrete effecten te kunnen meten. In 2009 is wel een interne tussenevaluatie uitgevoerd naar de IPC's om zo een eerste indruk te krijgen van de werking van het instrument. Naar aanleiding van de uitkomsten zullen de inrichting en de uitvoering van de regeling worden verbeterd. Uit de monitoringsrapportage blijkt dat het MKB dankzij de regeling veel meer

					<p>innoveert. Ruim 70% van alle deelnemende bedrijven geeft aan dat zij hun innovatieplannen anders hadden uitgevoerd als ze geen subsidie hadden gekregen. Een kwart van de innovatieplannen was in het geheel niet van de grond gekomen zonder de regeling. Een jaar na de start van het IPC werkt 87% van de bedrijven samen met andere deelnemers. Ruim driekwart van de deelnemers verwacht na het IPC net zo veel of meer kennis in te kopen. Van de ondervraagde bedrijven die deelnamen aan de eerste drie pilots, geeft ruim tweederde aan nu al winstgevender te zijn dankzij de innovaties die zijn voortgekomen uit het IPC.</p>
<u>Innovatievouchers</u>	2006	31,9 mln	Innovatievermogen MKB vergroten en wisselwerking tussen MKB en kennisinstellingen stimuleren.	<p>- Twee keer geëvalueerd door het Centraal Planbureau (in <u>2005</u> en <u>2007</u>. CPB document 140)</p> <p>- In <u>2008</u> geëvalueerd door Dialogic (Kamerstukken II, 2007/2008, 31200 XIII, nr. 50).</p> <p>Tussenevaluatie gepland in <u>2011</u>.</p>	<p>Hoofdconclusie van de laatste evaluatie door Dialogic is dat de innovatievoucher een nuttig instrument is dat uniek is in zijn soort, met een hoge additionaliteit (ca 80%). De kracht van het instrument is gelegen in de laagdrempeligheid en het brede bereik.</p> <p>Het instrument is naar aanleiding van de laatste evaluatie ook op een aantal punten aangepast:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verbreding regeling (oa primaire landbouw). - Inzet SenterNovem en Syntens voor begeleiding. - Inzet om doelgroep MKB uit te breiden.
<u>WBSO</u>	1994	700 mln	Fiscale faciliteit ter bevordering van R&D gericht alle bedrijven ongeacht de sector. Deze faciliteit zorgt ervoor dat de kosten voor het verrichten van R&D worden verlaagd.	<p>Het instrument is een aantal maal geëvalueerd. De laatste keren waren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In <u>2002</u> door PricewaterhouseCoopers, Dialogic en TU-Delft - In <u>2007</u> door EIM en UNU-MERIT: Kamerstukken II, 2006/2007, 30800 XIII, nr. 51. <p>Evaluatie gepland in <u>2011</u>.</p>	<p>Kernpunten uit de meest recente evaluatie zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoge additionaliteit, met name voor het MKB. De multiplier van de WBSO bedraagt 1,72. - Lage uitvoeringskosten. - Groot bereik in het innovatieve bedrijfsleven en hoge klanttevredenheid. - Groot aandeel van MKB (ongeveer 96% van de aanvragen en 71% van het budget) <p>De regeling is mede naar aanleiding van de evaluatie structureel geïntensiveerd en het werkveld van de WBSO is uitgebreid.</p>
Module 3: Internationaal ondernemen					
<u>Prepare2start (P2S)</u>	2008 (opvolger van PSB)	15 mln	Het ondersteunen bij het betreden van een nieuwe of praktisch nieuwe buitenlandse markt voor MKB-bedrijven die over geen of weinig exportervaring beschikken.	<p>PSB is in <u>2007</u> door EIM geëvalueerd.</p> <p>Nieuwe evaluatie Prepare2start gepland in <u>2012</u>.</p>	<p>Prepare2Start (voorheen PSB) is effectief en laagdrempelig instrument voor startende ondernemers en draagt bij aan het bevorderen van internationaal ondernemen. In 2009 zijn 1090 aanvragen van ondernemers (internationaliseringplannen) goedgekeurd. Naar verwachting zullen hiervan 820 ondernemers de in het internationaliseringplan opgenomen activiteiten uitvoeren.</p>

					De regeling is t.o.v. PSB breder getrokken, naast exportverkenningen ook oriëntaties andere vormen van internationaal ondernemen. Verder zijn er geen ingrijpende wijzigingen doorgevoerd in de bestaande regeling.
Programmatisch pakket					
Module 4: Sterktes in innovatie					
<u>Internationaal innoveren</u>	2009 (in huidige vorm, bestaat de facto al sinds 2001)	9,8 mln	Instrument bestaat uit twee soorten innovatieprojecten: 'Eureka en geïndustrialiseerde landen' en 'Opkomende markten'. Beiden hebben tot doel het bevorderen R&D samenwerking tussen Nederlandse en buitenlandse bedrijven en kennisinstellingen.	Nog te jong. Evaluatie gepland in <u>2011</u>	
<u>Kenniswerkers</u>	2009 (crisis-pakket)	180 mln (2009-2010)	Dit tijdelijk instrument helpt bedrijven met een omzetzaling als gevolg van de crisis hun R&D personeel tijdelijk te detacheren bij een kennisinstelling zoals een universiteit of TNO. De onderzoekers blijven in dienst van het bedrijf en zijn na de detachering weer volledig werkzaam in de private sector. Het instrument is op 19 juni 2009 in werking getreden.	Door de korte looptijd van dit crisisinstrument bestaat er nog geen evaluatie. Wel wordt de Tweede Kamer aan het eind van 2010 geïnformeerd over de wijze waarop de ontstane netwerkconstructies uit kenniswerkersregeling worden verankerd.	Het Nederlands bedrijfsleven heeft samen met kennisinstellingen enthousiast op de crisismaatregel gereageerd. Het budget is in twee tenders volledig uitgeput. Met de regeling worden in totaal 1875 kenniswerkers en 191 jonge onderzoekers tijdelijk gedetacheerd bij een kennisinstelling.
<u>Innovatie-programma's (IP's)</u>	2006	242,5 mln	Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen investeren in excellente innovatierreinen. De innovatieprogramma's zijn strategische samenwerkingsverbanden tussen EZ, bedrijfsleven en kennisinstellingen die gezamenlijk hun vraaggestuurde visie en strategie hebben geformuleerd op basis waarvan ze een concreet actieplan hebben gedefinieerd.	De gehele programmatische aanpak is in <u>2009</u> tweemaal onderzocht: - door de onafhankelijke Voortgangcommissie Sleutelgebieden o.l.v. Ad Scheepbouwer (uitgevoerd in opdracht van het Innovatieplatform en EZ) - Mid Term Review programmatische aanpak door EIM: Kamerstukken II, 2008/2009, 31700XIII, nr. 63. De eerste formele ex-post evaluatie van de Innovatieprogramma's is voorzien in <u>2011</u> . Daarnaast zijn er afzonderlijke Mid	Uitkomsten van de Mid Term Review programmatische aanpak zijn ondermeer: - Programmatische aanpak lijkt succesvolle verrijking innovatiebeleid. - Strategische informatie-uitwisseling tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheid kan nog beter. - Programmatische aanpak leidt tot meer private investeringen. - Door programmatische aanpak worden publieke middelen meer gefocust en effectiever ingezet. Naar aanleiding van zijn een aantal aanpassingen gemaakt: - Actiever uitwisselen van ervaringen in verschillende programma's. - Eenduidige en ambitieuze doelen voor innovatieprogramma's en programmalijnen daarbinnen. - Meer samenwerking tussen ministeries.

				<p>Term Reviews van innovatieprogramma's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>2008</u>: Point1 - <u>2009</u>: Food&Nutrition Delta - <u>2009</u>: High Tech Automotive Systems - <u>2009</u>: Maritiem 	
<p><u>High Tech Topprojecten (HTTP)</u></p>	<p>2009 (crisis-pakket)</p>	<p>100 mln (2009-2010)</p>	<p>Dit tijdelijke instrument steunt een aantal grote strategische onderzoeken ontwikkelingsprojecten ondersteunen die bedrijven in de High Tech sector in staat stelt het innovatieniveau op peil te houden. De maatregel sluit aan bij twee innovatieprogramma's waar de vraaguitval als gevolg van de crisis groot is, nl. Point One (technologie) en HTAS (automotive). Het instrument is op 19 juni 2009 in werking getreden.</p>	<p>Door de korte looptijd van dit crisisinstrument bestaat er nog geen evaluatie. Voor de High Tech Topprojecten gelden dezelfde rapportageverplichtingen als bij de innovatieprogramma's.</p>	<p>De belangstelling was groot voor deze crisismaatregel. Er werden 14 projecten ingediend. De 5 beste projecten zijn gehonoreerd. Met honorering van 5 projecten worden 40 bedrijven in de hightech sector, waaronder 22 midden- en kleinbedrijven en 11 kennisinstellingen ondersteund in strategische industriële R&D projecten.</p>
<p><u>Innovatie Scheepsbouw (SIZ)</u></p>	<p>2007</p>	<p>19,5 mln</p>	<p>Verbeteren van het gelijke speelveld van bedrijven uit de zeescheepsbouwsector. Het instrument richt zich op het stimuleren van toegepaste innovaties tijdens de bouw van een schip.</p>	<p>Een tussentijds overleg tussen EZ en de Nederlandse scheepswerven.</p>	<p>Naar aanleiding van het overleg zijn er een aantal onderdelen aangepast. De categorieën schepen zijn veranderd en het indienen van de voorwaarden voor toekenning van de subsidie is verlengd</p> <p>Met een subsidiebudget van 19,5 mln is er tot en met 2009 voor € 1,68 miljard aan (innovatieve) orders gerealiseerd met de SIZ.</p>
<p><u>Luchtvaartbeleid, hierin zijn opgenomen de subsidies:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - SOV (strategisch onderzoeksprogramma vliegtuigontwikkeling, voorheen SRP) - Kredietfaciliteit Civiele Vliegtuigontwikkeling (CVO). 	<p>2010 (SVO) en 2006 (CVO)</p>	<p>10 mln</p>	<p>Ondersteunen luchtvaartcluster in het versterken van zijn positie binnen de keten van de Europese vliegtuigbouw en zorgen voor gelijk speelveld. Dit door verlenen kredieten, deelname in nieuwe ontwikkelingsprogramma's en kennisopbouw en –versterking te vertalen naar concrete toepassingen in de vliegtuigbouw op middellange termijn.</p>	<p>Evaluatie door KPMG 'Evaluatie Regeringsstandpunt Nederlands luchtvaartcluster 1997' in <u>2005</u> aan de Tweede Kamer gezonden (Kamerstukken II, 2004/2005, 25820, nr. 12 en Kamerstukken II, 2004/2005, 25820, nr. 13).</p> <p>Het lopende beleid is in de tweede helft van <u>2009</u> geëvalueerd, ondermeer om inzicht in de beoogde effecten van het beleid te verkrijgen. Over de uitkomsten van de evaluatie en de daaraan te verbinden beleidsconclusie zal het</p>	<p>KPMG over CVO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subsidie maakt (in de meeste gevallen) onderzoek en innovatie mogelijk en voorkomt achterstand van Nederland. <p>KPMG over SRP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subsidie versterkt innovatiekracht Nederlands luchtvaartcluster. <p>De regelingen zijn aangepast naar aanleiding van de evaluatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In Strategisch Research Programma (SRP) is bijdrage bedrijven 25%. - Binnen Civiele Vliegtuigontwikkeling (CVO) geen subsidie meer maar krediet.

				kabinet de Kamer in het voorjaar <u>2010</u> informeren.	
<u>IOP's (innovatie gerichte onderzoeksprogramma's)</u>	1981	14 mln	IOP's zijn onderzoeksprogramma's waarin onderzoek wordt verricht dat inspeelt op de lange termijn innovatiebehoeften in het bedrijfsleven. Het zwaartepunt van een IOP is fundamenteel onderzoek. Daarnaast worden industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling gesubsidieerd.	De IOP's zijn in <u>2004</u> geëvalueerd door Bureau Bartels. De volgende evaluatie zal plaatsvinden in <u>2010</u> .	De vorige evaluatie bood aanknopingspunten de IOP's voortaan in te richten als programmatisch instrument. De IOP's zijn nu dan ook onder gebracht in de programmatische aanpak en zullen als zelfstandig instrument geleidelijk verdwijnen.
<u>Ruimtevaartbeleid, hierin is opgenomen de Subsidieregeling Prekwalificatie ESA-programma's (PEP)</u>	2008	31 mln	Ruimtevaartbeleid levert een bijdrage aan het Europese ruimtevaartbeleid en is gericht op de deelname van Nederlandse partijen aan ESA-programma's. Een specifieke subsidie is de prekwalficatie ESA programma's (PEP) regeling, die Nederlandse ruimtevaartbedrijven en kennisinstituten een verbeterde positie verschaft in het verwerven van ruimtevaartopdrachten in internationaal verband en gebruiksondersteuning ruimteonderzoek,	Berenschot heeft het Nederlandse ruimtevaartbeleid over de jaren 2001-2006 geëvalueerd. Dit is in <u>2008</u> naar de Tweede Kamer gegaan: Kamerstukken II, 2007/2008, 24446, nr. 37. Volgende evaluatie gepland in <u>2012</u> .	Uitkomsten van de evaluatie uit 2008 waren: - Meeste beleidsdoelstellingen liggen op koers. - Effectiviteit beleid kan worden vergroot (door uitvoering). - Doelstellingen beleid zijn niet scherp aangegeven. Het ruimtevaartbeleid is ook aangepast naar aanleiding van de evaluatie: - Doelstellingen en prioriteiten zijn opnieuw geformuleerd. - Oprichting Netherlands Space Office. - Herijking PEP regeling.
Module 6: Sterktes in de regio					
<u>Pieken in de Delta</u>	2007 (pilot gestart in 2006)	271 mln (2007-2010)	Het stimuleren van gebiedsgerichte economische ontwikkelingen van nationaal belang door kansen te benutten en knelpunten weg te nemen. Via een programmatische aanpak in zes economisch samenhangende gebieden	Nog te jong. Evaluatie en beleidsdoorlichting gepland in <u>2010</u> .	Nog geen uitkomsten van evaluatie beschikbaar; enkele kerncijfers (over 2008): - uitgelokte investeringen per project: EUR 1,7 mln. (multiplier van 3,3) - participatie vanuit het MKB: 182 (aandeel 37% in totaal aantal aanvragers)

			worden gebiedsgerichte (innovatie)projecten ondersteund. De programma's zijn door EZ opgesteld in samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en regionale overheden, en worden gezamenlijk uitgevoerd. Hierbij vindt afstemming plaats met relevante innovatieprogramma's.		
<u>Cofinanciering EFRO</u>	2007	290 mln (2007-2013)	Europees regionaal beleid, met als doelstelling het vergroten van de regionale concurrentiekracht via 4 landsdelige en 4 grensoverschrijdende programma's. De programma's dienen op EU niveau bij te dragen aan de Lissabonagenda en zijn inhoudelijk afgestemd met beleid op nationaal (in het bijzonder Pieken in de Delta) en decentraal niveau. De programmeringsperiode is gestart in 2007 en loopt door tot en met 2013.	Nog te jong. Mid term reviews gepland in <u>2010</u> . Eindevaluatie gepland in <u>2015</u> .	Uit de eerste tussenmetingen blijkt dat van de beschikbare middelen inmiddels 50% is toegekend aan projecten (stand eind 2009), waarvan het merendeel gericht is op innovatie. De deelname van het bedrijfsleven in aantallen participaties en financiële bijdrage is daarbij hoger dan verwacht. Voorjaar 2010 ontvangt de Tweede Kamer een voortgangsrapportage structuurfondsen.
Module 7: Internationaal excelleren en samenwerken					
<u>2q@there</u>	2007	6 mln	Meerjarige, brede ondersteuning van de overheid (naast subsidie ook economische diplomatie en samenwerking in beleid) voor clusters van bedrijven en kennisinstellingen in onderscheidende sectoren (sleutelgebieden) op markten waar het zonder overheidssteuning niet lukt om de markt te bewerken / te internationaliseren. Omdat er op deze markten sprake is van institutionele belemmeringen en van een verwevenheid van overheid en bedrijfsleven.	- In <u>2008</u> korte evaluatie voor de ombouw van het programma. - Mid term review gepland in <u>2010</u> . - Evaluatie gepland in <u>2013</u> als de eerste programma's onder de nieuwe regeling aflopen.	
<u>Package 4 Growth</u>	2009	20 mln	Beoogt het Nederlandse bedrijfsleven met onderscheidende kennis, producten en diensten op snelgroeiende, zeer competitieve markten sterk en snel te kunnen positioneren. Deze faciliteit dient bij	Nog te jong.	

			<p>te dragen aan groei van het Nederlandse aandeel in India en China op die sectoren waarin Nederland sterk is. Hierbij wordt enerzijds aangesloten bij nationale sterktes: sleutelgebieden als energie, milieu, water en infrastructuur en anderzijds bij de vraag vanuit China en India naar duurzame economische groei.</p>		
--	--	--	--	--	--